

Than Mór (1828-1899)

Fiatal nő reneszánsz ruhában (Előkelő velencei hölgy), 1886.

Olaj, vászon, 109,5 x 85,5 cm

Jelezve balra lent:

Than Mór Firenze 1886

Említve:

* Cennerné Wilhelmb Gizella: Than Mór. Disszertáció. 1944, 55. oldal.

Kikiáltási ár: 1 800 000 Ft

A festmény keletkezésének háttere

A nagyszabású történeti festményeiről és közintézményeket díszítő dekoratív falképkompozícióiról ismert Than Mór 1885-ben költözött Olaszországba családjával együtt, ez a reneszánsz viseletbe öltözött fiatal nőt ábrázoló arckép itt készült.

A portré mind kompozíciójában, mind részleteiben az érett reneszánsz mesterek kellék-tárából válogat. Akár egy színházi jelenetet látnánk, láthatóan mind a modell, mind Than szívesen idézi fel az 1630-as évek Velencéjének arisztokratikus környezetét és ragyogó fénytel telített festésmódját.

Előttörténet

Than az 1860-as 70-es évek Pestjének felkapott festője volt.

Jogi tanulmányai mellett kezdett festeni tanulni Barabás Miklósnál. 1851-ben Bécsben iratkozott be az Akadémiára. Az első év után követte elbocsátott mesterét, Karl Rahl¹ és az ő szabadiskolájában folytatta tanulmányait. Rahl, aki 1836 és 1850 között Rómában és Velencében dolgozott, tudatosan keresett ihletet a későreneszánsz és barokk mesterek művészetében, vonzotta a dús festőiség, a velencei mesterek kolorizmusa. Számos magyarországi tanítványa volt, közülük a két legkiemelkedőbb Lotz Károly és Than Mór. Rahl tudatos archaizálása mindkettőjükre nagy hatással volt. Rahl Thant ösztönös koloristának tartotta, de rajzi fejlődése érdekében sok fej- és kéztanulmányt készíttetett vele. A tehetséges tanítvány az 1850-es években bonyolult, sokalakos történeti kompozíciók foglalkoztatták, vásznain vörösök és aranyos fehér színek uralkodnak. (*Nyáry Lőrinc és Pekry Lajos elfogatása, 1852.; Mohácsi csata, 1856.*)

Első komoly dekoratív festői megrendeléséhez is Rahlon keresztül jutott Than. 1863-ban Rahl Lotz Károlyval együtt beajánlotta őket a Pesti Vigadó építészének, Feszl Frigyesnek. Sikeres munkájukat számos új megrendelés követte. A Nemzeti Múzeum kifestése után azonban az Operaházban Lotz kapta a vezető szerepet, s ez Than-t annyira bántotta, hogy le is mondott a közös munkáról, s csak a lépcsőház festménydíszén dolgozott.

Eközben folyamatosan teljesített portrémegrendeléseket is. Korai biedermeier hangulatú munkáit (*Családi arckép, 1855*) elhagyva készít függönyös-gazdag arisztokrata portrékat (*Báró Mikos Ede arcképe, 1869*) és polgári ízlésvilág reprezentatív igényeit kiszolgáló arcképeket. (*Deák Ferenc portréja, 1870*)

Mivel fájlalta, hogy Lotz sikeresebb és úgy érezte, hogy nem kap elég megbecsülést, 1885-ben családjával Firenzébe költözött. Itt Angelo da Gubernatis egyetemi tanár segítségével jutott sok portrémegbízáshoz. Ennek a korszaknak kiemelkedő darabja ez a portré.

Érett reneszánsz idill

A képen a fiatal modell és az Itáliában vigasztalódó idősödő festő önfeledten adja át magát történeti játéknak. A nő öltözéke pontosan Tiziano 1536-os *La Bella*-ja, modelljének kellei után készült. A mély, szögletes dekoltázst díszítő csipke, a buggyos váll, a ruhaúj hasítékai, a dísztelen hosszú aranylánc pontosan megegyeznek. A lány feltornyozott hajába gyöngysort fontak, ám néhány szőke tincs, megint csak a *La Bella*-hoz hasonlóan a vállán pihen. Az érett reneszánsz portréfestészet hagyományait imitálja a környezet is: a bal oldalt lezárja az aranybojtos vörös bársonyfüggöny, míg a márványoszlop mellett a jobb szélén mély tér nyílik. A széles, vörös huzatos karszék szélére húzódnó lány öntudatos mozdulattal tartja lantját, s a tárgy, szintén a velencei reneszánsz portrék hagyománya szerint, lehetőséget nyújt a női ujjak változatos bemutatására.

A beállítás csak imitálja egy velencei palazzo teraszát, mert a kép Firenzében készült. Minden valószínűség szerint azonosíthatjuk azzal a szignált és datált művel, amelyet a festő monográfusa, Cennerné Wilhelmb Gizella 1944-ben megjelent disszertációjában említ, *Előkelő velencei hölgy* címmel, s amely a mester unokahúga, Darányi Gyuláné Than Jolán tulajdonában volt.

Than Mór történeti kompozícióin is vonzódott a teatralitáshoz, s szívesen időzött a korhű ruharészletek kidolgozásával. Ezzel a megrendeléssel otthonos területen mozgott és szabadon adózhatott Tiziano iránti tiszteletének. A fejét finoman félrebiccentő, a képből pajkos pillantással a nézőre kitekintő fiatal nő mintha maga is tudná, játékról van szó, melyben modell és mester 1886-ban egy három és fél évszázaddal korábbi idillt idéznek meg.

Andorka Júlia

